

SOU 2024:80 Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och utlänningskontroll

Tullverket har granskat betänkandet mot bakgrund av myndighetens uppdrag och hur förslagen kan komma att påverka myndighetens verksamhet.

Tullverkets ställningstagande

Tullverket har enligt 9 kap. 1 § utlänningslagen en skyldighet att hjälpa Polismyndigheten vid kontroll av personer enligt kodexen om Schengengränserna. Enligt 9 kap. 2 § andra stycket utlänningslagen har en tulltjänsteman som sköter en inresekontroll samma befogenheter som en polisman att kroppsvisitera en utlänning, undersöka hans eller hennes bagage samt bagageutrymmen och övriga slutna utrymmen i bilar och andra transportmedel. Undersökningarna får vidtas i den utsträckning det är nödvändigt för att ta reda på utlänningens identitet samt för att förhindra att en utlänning reser in i Sverige i strid med kodexen om Schengengränserna. Tullverket har inga befogenheter vid inre utlänningskontroller eller vid verkställande av avvisnings- eller utvisningsbeslut. Tullverket lämnar endast synpunkter på de förslag som berör myndigheten och har inget att invända mot övriga förslag.

Ökat informationsutbyte kap. 4

Tullverket ser positivt på förslaget om ökat informationsutbyte men konstaterar att det i utredningen inte har gjorts några överväganden som gäller Tullverket. I de ärenden där förundersökningen leds av Tullverket, har Tullverket tillgång till i princip samma uppgifter som Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har i sina ärenden. Tullverket anser därför att det finns skäl även för Tullverket att på samma sätt som dessa myndigheter omfattas av skyldigheten att lämna uppgifter på begäran från de verkställande myndigheterna för att underlätta delning av information i de aktuella fallen.

Verkställighetshinder kap. 9 och 10

Tullverket ser positivt på att regler om verkställighetshinder vid pågående förundersökning och en möjlighet att lägga ned förundersökningar när beslut finns om avvisning eller utvisning införs. Tullverket har dock följande synpunkter på utformningen av förslaget i avsnitt 9.7.

Tullverket utreder brott mot bestämmelser om in- och utförsel av varor och bedriver viss åklagarverksamhet genom tullåklagare enligt 9 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:710). Tullverket fick i samband med att lagen trädde i kraft den 7 november 2024 utökade befogenheter gällande vilka brott Tullverket kan inleda och leda förundersökningar i (se 8 kap. 1 och 2 §§ tullbefogenhetslagen). Samtidigt förtydligades att tullåklagare har rätt att besluta om förundersökningsbegränsning och åtalsunderlåtelse för de brott där de har talerätt. Tullverket bedömer att en tullåklagare kommer kunna tillämpa den föreslagna bestämmelsen i 23 kap. 4 b § rättegångsbalken med stöd av 9 kap 1 § andra stycket tullbefogenhetslagen men önskar att detta förtydligas då det inte är tydligt om den nya bestämmelsen är tänkt att omfattas av tullåklagares befogenheter enligt bestämmelsen i tullbefogenhetslagen.

Tullåklagares befogenhet är dock begränsad till brott där påföljden ska bestämmas till böter. Trots den begränsning i befogenheten kommer den nya bestämmelsen kunna tillämpas av tullåklagare i deras ärenden då ett flertal av de brott där påföljden typiskt sett bestäms till böter ändå har fängelse i straffskalan. I tullbefogenhetslagen infördes även en befogenhet för förundersökningsledare på Tullverket att lägga ned en förundersökning enligt 23 kap. 4 a § rättegångsbalken, vilket innebär att de i dag har samma befogenhet som polisiära förundersökningsledare att fatta beslut om förundersökningsbegränsning (se 8 kap. 3 § tullbefogenhetslagen). Både tullåklagare och förundersökningsledare på Tullverket tillämpar alltså redan i dag reglerna om förundersökningsbegränsning.

I förslaget till utformning av den nya bestämmelsen i 23 kap. 4 b § rättegångsbalken framgår att bestämmelsen tar sikte på brott med låga straffvärden. Brott med de angivna straffvärdena leds sällan av åklagare utan typiskt sett av t.ex. Polismyndigheten eller Tullverket. Det framgår av den nya bestämmelsen att den prövning som ska göras i stora delar är väldigt lik den prövning som redan görs av förundersökningsledare på Polismyndigheten och Tullverket vid beslut enligt 23 kap. 4 a § rättegångsbalken. Som utgångspunkt behöver det göras en bedömning av förväntat straffvärde och om det finns några väsentliga allmänna eller enskilda intressen som förhindrar att förundersökningen läggs ned. Det som skiljer de båda beslutstyperna åt är att det enligt förslaget ska göras en bedömning av när åtal kan förväntas väckas. Detta bör vara en prövning som den som leder förundersökningen är mest lämpad att göra. En åklagare kan aldrig göra en bedömning i ett ärende där åklagaren inte leder förundersökningen eller har fått en slutförd utredning redovisad till sig. Resultatet av den föreslagna bestämmelsens nuvarande utformning kommer därför bli att förundersökningar i enkla ärenden antingen får slutföras och redovisas till åklagare alternativt att åklagare får överta förundersökningen och sätta sig in i den för att kunna göra en egen bedömning. Detta framstår som ett ineffektivt och tidsödande arbetsätt vilket riskerar att i onödan belasta Åklagarmyndigheten med enklare ärenden samtidigt som de befogenheter som Tullverket nyligen fått inte kan utnyttjas fullt ut.

Mot denna bakgrund anser Tullverket att utredningen inte har presenterat tillräckliga skäl för att beslut enligt 23 kap. 4 b § rättegångsbalken endast ska få fattas av åklagare och tullåklagare. Bestämmelserna i 23 kap. 4 b § rättegångsbalken och 8 kap. 3 §

tullbefogenhetslagen föreslås justeras så att även förundersökningsledare på andra myndigheter får fatta beslut enligt förslaget.

De ärenden som kan bli aktuella för beslut hos Tullverket handläggs redan av Tullverket och en justering av förslaget enligt ovan förväntas därför endast medföra mindre konsekvenser i form av vissa utbildningsinsatser.

Ärendets handläggning

I detta ärende har generaltulldirektören Johan Norrman beslutat. Föredragande har varit verksjuristen Kajsa Johansson. I den slutliga handläggningen har även rättschefen Kerstin Bynander deltagit.

TULLVERKET

Johan Norrman

Kopia till:

Finansdepartementet, S3

Tullverket

Verksledningsstaben

Kommunikationsavdelningen

Underrättelseavdelningen